

Česko-uherské války, během nichž Lichtenburkové stáli v opozici vůči Jiřímu z Poděbrad, znamenaly stagnaci města a nejspíše i konec důlního podnikání. Výpadek těchto příjmů se Lichtenburkové snažili nahradit rybníkářstvím, což ovšem vedlo k dalším konfliktům s měšťany. Vedle důrazu na politické dějiny regionu i města je věnována pozornost také církevnímu vývoji a náboženským poměrům ve městě, každodennímu životu měšťanů (především v čase pozdního středověku), nastíněna je sociotopografie Jemnice i vývoj městského hospodářství, hygieny a zdravotnických poměrů. Kapitola symbolicky zakončuje úsvit nadcházejícího raného novověku, který pro Jemnici znamenal chaotické období poručnické správy, dalších zástav a prodejů. Na prahu třicátých let pak Jemnice definitivně ztratila z rozhodnutí Ferdinanda I. naději, že se navrátí do společenství královských měst, a do dalšího období své existence tak vstoupila jako poddanské město Meziříčských z Lomnice.

Uvedenou stěžejní část, postihující středověký vývoj města, dále doplňují tematicky koncipované kapitoly. Martin Štindl tak ve zkratce shrnuje základní povědomí o dějinách jemnických Židů, jeho úsilí je však zásadně limitováno minimem pramenných dokladů. Přesto však konstatuje, že Jemnici lze pokládat za jedno z nejstarších městských středisek židovského osídlení na Moravě, přičemž vrchol představuje doba 14. století. Vyhánění Židů z královských měst během 15.–16. století Jemnici dle Štindla patrně nepostihlo díky ochraně vrchnosti. V další části M. Plaček rozvádí a precizuje dříve snesené údaje o vývoji městské fortifikace i městského hradu a zámku, Petr Čehovský pak seznamuje s jemnickými gotickými a renesančními památkami. V úvodu poněkud duplicitně na základě literatury shrnuje kulturní a hospodářskou situaci města ve 13.–16. století, aby se dále věnoval uměleckohistorickému popisu jednotlivých památek. Výhradu lze mít – vedle zbytečného opakování informací z dřívějších kapitol – hlavně ke skutečnosti, že v pasážích o jemnickém hradu Čehovský nereflexuje předchozí Plačkův text, ač jeho jméno zmiňuje. Existenci hradu tak klade již k roku 1227, Plačkův názor ovšem působí argumentačně přesvědčivěji.

Dějiny Jemnice jsou bezesporu kvalitním počinem (a to nejen v případě anotovaných středověkých oddílů), který se neztratí ani vedle titulů známé ediční řady *Dějiny českých, moravských a slezských měst* Nakladatelství Lidové noviny. Je bohužel třeba konstatovat, že vedle již naznačených výtek jsou největší vadou na krásě jinak zdařilé publikace nedostatky redakční

práce, která mohla přispět k větší vzájemné provázanosti jednotlivých částí. Vzhledem ke kvalitě koncepce výkladu i autorského týmu (vyniká tu především práce Miroslava Plačka) ovšem monografie velmi dobře poslouží jak badatelům, tak laickým čtenářům.

JOSEF ŠRÁMEK

Petr SOMMER – Martin STECKER,
Kostely na Sedlčansku, Městské
muzeum Sedlčany, Centrum
medievistických studií, Praha 2011

168 s., ISBN 978-80-903679-6-8

Knihla autora textů Petra Sommera a fotografa Martina Steckera je obrazovým a uměleckohistorickým průvodcem po dvaceti devíti vybraných sakrálních stavbách, které se nacházejí převážně v hranicích historického sedlčanského okresu v pravobřežní části středního Povltaví. Zachyceny jsou nejen kostely, a to od středověkých až po stavby z přelomu 19. a 20. století, ale i některé vesnické, zámecké nebo hřbitovní kaple. Barevné fotografie zdůrazňují sepětí historické architektury s krajinou a zachycují interiéry se snahou o vystižení sváteční, dnes však často opuštěné atmosféry. Přiblíženy jsou i detaily výzdoby, vybavení nebo architektury, autorovi snímků však nešlo o čistě popisný nebo dokumentační přístup. Současné pohledy jsou konfrontovány s historickými snímky z první poloviny 20. století.

Textová část každého z hesel je až na výjimky rozdělena do dvou rovin. Starší texty regionálního učitele Čenka Habarta, dokončené již roku 1941 a tiskem vydané v roce 1994, vycházejí z tradice regionální vlastivědy a starších soupisů památek. Habart byl ostatně spolupracovníkem Antonína Podlahy a Eduarda Šittlera během přípravy sedlčanského svazku tehdejšího *Soupisu památek*. Jádro textové části představují stati P. Sommera, které shrnují základní poznatky z místní historie, zejména se však věnují uměleckohistorickému popisu kostelů a kaplí, jejich architektuře a stavebnímu vývoji jazykem dnešní odborné terminologie. Stranou pozornosti nezůstává ani vnitřní vybavení, od dob Habartova popisu někdy dosti prořídle. Paralelní texty nepůsobí vždy přehledně a některé informace se opakují, na druhou stranu však přinášejí možnost konfrontovat pohled vlastivědného badatele a současného mezioborového přístupu, který vnímá sakrální stavby jako svědky historického a kulturního vývoje krajiny i společnosti. Popis

některých staveb středověkého původu je doplněn schematickými půdorysy, ovšem bez rozlišení stavebních fází.

Přestože je Sedlčansko poměrně odlehlým regionem, vzdáleným od center středních i jižních Čech, jsou mnohé ze zachycených staveb pozoruhodné nejen svou stavební podstatou, ale i v historickém kontextu. Jmenujme soubor románských tribunových kostelů, z nichž některé jsou spjaty s počátky Vítkovců (Prčice), ozvuky dvorských stavebních hutí v královské doméně ve středním Povltaví (Kamýk nad Vltavou), snad i vzdálenějšího milevského kláštera v případě opevněného městského kostela v Sedlčanech nebo stopy působení Jakuba Krčína z Jelčan (Dublovice, Obděnice a další). Z novějších detailů zaujme barokní architektura poutních kaplí (zejména Maková Hora u Smolotel od Carla Antonia Canevalleho), výzdobné prvky v beuronském stylu (Sedlec) či památky na působení historika umění Eduarda Šittlera (Petrovice). Stručná hesla nedovolila rozepsat texty do větší šíře, a tak zůstávají uvedená témata alespoň naznačena.

Knihy je určena v první řadě pro poučenou veřejnost se vztahem ke krajině Sedlčanska; tomu je přizpůsobena také připojením slovníčku odborných termínů. Nechybí ani přehled odborné literatury s důrazem na regionální souvislosti a jmenný i místní rejstřík. Publikace tak uvádí čtenáře do témat nejen regionální vlastivědy, ale i současného mezioborového výzkumu sakrální architektury.

VOJTĚCH VANĚK

Via regia – 800 Jahre Bewegung und Begegnung. Katalog zur 3. Sächsischen Landesausstellung, hrsg. von Roland ENKE – Bettina PROBST, Leipzig 2011

396 s., ISBN 978-3-942422-34-5

Menschen unterwegs: Die via regia und ihre Akteure, Essayband zur 3. Sächsischen Landesausstellung, hrsg. von Winfried MÜLLER – Swen STEINBERG, Leipzig 2011

240 s., ISBN 978-3-942422-33-8

Tématem třetí Saské zemské výstavy, uskutečněné v roce 2011 ve zhořelecké baště *Kaisertrutz*, byla *Královská cesta*, historická komunikace spojující saské Lipsko se slezskou Vratislaví. V rámci

této akce byl vytištěn obsáhlý katalog a rovněž bohatě ilustrovaný svazek esejů. Nabízí se otázka, jak lze pro účel zemské výstavy stanovené téma pojmout. Saští kurátoři zvolili možnost použít dálkovou cestu jako symbol spojnice odlišných zemí a kultur.

Koncept působí dynamicky, předmětem výstavy je život na cestě, tedy v pohybu. Zvolené pojetí je ale naopak tradiční a statické. Vychází totiž z předpokladu výlučnosti střetávání kultur, vázané na jedinou komunikaci a omezené na specifické události. V katalogu výstavy tento aspekt umocňuje např. skutečnost, že jinak kvalitní vstupní příspěvek Rainera Auriga o historických cestách ilustruje mapa Johanna Friedricha Schwartze z jeho disertace z roku 1732, na níž *Královskou cestu* z Lipska do Vratislavi tvoří jediná, červeně kolorovaná, relativně přímá linie. Ačkoli Aurig v textu popisuje poněkud složitější středověkou situaci, mnohý návštěvník výstavy si jistě představil zaniklou cestu spíše podle vystavené mapy.

Nejzjevněji se problematičnost konceptu cesty jako jediné spojnice oblastí napříč epochami jeví u interpretace archeologických nálezů. Jasper von Richthofen se v esejí o nejstarších dějinách cesty věnuje popisu některých významných objevů z regionu, kterým komunikace prochází, aby jakoby mimoděk dodal, že podobné nálezy známe samozřejmě i z dalších oblastí „západoslovanského“ světa. Do důsledku zachází představa výlučnosti cesty v příspěvku Stefana Siemera a Willi Xylander o šíření živočišných a rostlinných druhů. Názor, že se nová fauna a flóra vždy prvně šířila podél linie *Královské cesty*, by bylo zapotřebí podložit pádnějšími argumenty v podobě analytického srovnání s jinými oblastmi, nikoli pouhým výčtem dat a lokalit, kde se jednotlivé druhy v předem vymezeném regionu poprvé doložitelně objevily.

Přes konceptuální výhrady lze jak katalog, tak sborník esejů velmi dobře využít pro inspiraci k dalšímu studiu. Přínos tyto publikace představují především obsáhlostí vymezení tématu, čímž mohou vést k zamyšlení, co vše téma dějin komunikací a přesunů může v sobě zahrnovat. Dá se říci, že katalog prezentuje význačnější (individuálně či typově) artefakty minulosti se vztahem k saskému a slezskému prostředí s těžištěm na ose Lipsko-Zhořelec-Vratislav a k dálkovému obchodu či přenosu idejí. Sborník esejů si kladl za cíl proniknout k jednotlivým tématům hlouběji a představit podobu některých obecnějších otázek na konkrétním příkladu jedné cesty. Časovým těžištěm sborníku je období raného